

8M #tsunamiFeminista

8 de Març: la força del tsunami feminista

2020 és, sense dubte, l'any de la consolidació de les mobilitzacions feministes arreu del món. Durant els darrers 365 dies de l'any, s'han estés diverses accions, algunes de les quals han assolit una repercussió mundial. Però el 8 de Març és sempre especial. A l'Estat espanyol, després de dos anys consecutius de vaga, el moviment feminista ha optat enguany per desplegar fórmules diferents, des del manteniment de la vaga, fins a la realització de diverses activitats. Al País Valencià, l'assemblea d'Alacant és l'única que ha acordat convocar la vaga, que comptarà amb el suport legal de la Intersindical Valenciana. Hi ha qui pensa que assistim a la quarta onada del moviment feminista. Hi ha qui pensa que fins i tot l'hem superada. El que és segur és que les assemblees, les coordinadores, i les diverses organitzacions som ones que, totes juntes, conformem el tsunami feminista!

Calendari de
2020: 'Dones
en la música'

>pàg. 2

El moviment
feminista contra
el feixisme

>pàg. 4

Entrevista:
Anna Lluch,
catedràtica i
oncòloga

>pàg. 5

In memoriam:
Isabel-Clara
Simó. Literatura,
feminisme i nació

>pàg. 6

OPINIÓ

EDITORIAL

Ens cal un govern feminista

Per primera vegada després de la transició democràtica (que per a moltes persones va ser més una restauració borbònica), hi ha a l'estat espanyol una legislatura de coalició. I, a més, de coalició de partits de l'espectre ideològic de l'esquerra, amb tots els matisos que els puguem posar. De fet, segons qui ho conte, els mateixos dos partits que conformen el govern estatal són titllats des de centre liberal fins a comunisme estalinista, passant per la socialdemocràcia moderada.

Més enllà de terminologia enganyosa o exagerada, l'acord de govern signat en temps rècord entre el PSOE i Podemos és un programa de progrés. I, pel que fa a les dones, és a priori feminista, com a mínim en el paper. Falten moltes coses, però, les que estan, suposaran, si s'acompleixen, una millora en la vida de les dones.

És important recordar que moltes mesures no necessiten d'una dotació pressupostària, com ara modificar el codi penal per adaptar-lo plenament al Conveni d'Istanbul i eliminar la diferent consideració dels delictes d'abús i d'agressió sexual, modificar els currículums de tots els ensenyaments perquè les dones tinguem la visibilitat que ens correspon i perquè puguem educar en igualtat, o ampliar la definició de violència de gènere i incloure totes les violències que patim les dones, vinguen d'on vinguen.

D'altres mesures, en canvi, sí que requereixen un compromís econòmic que vaja més enllà de la declaració d'intencions. Fer polítiques laborals amb perspectiva de gènere necessita una inversió suficient i duradora. Per potenciar el treball de les dones (que tenim una taxa d'ocupació 10 punts per baix de la dels homes, i un atur 5 punts per damunt), entre d'altres coses, no només cal equiparar i ampliar els permisos per naixement, sinó que han de ser totalment obligatoris. A més, és necessari establir una xarxa gratuïta de centres tant d'educació infantil de 0-3 anys com d'atenció a persones majors per facilitar la incorporació de les dones al món del treball, ja que les cures continuen caient sobre les nostres espatlles.

El paper és molt sofert i el moviment feminista estarà vigilant perquè les mesures que s'hi inclouen es duguen a terme.

INTERSINDICAL
VALENCIANA

INTERSINDICAL
ÈPOCA II - Núm. 72 - març 2020

EDITA: INTERSINDICAL VALENCIANA
DIRECCIÓ: Manel Àlamo
COORDINACIÓ: Clara Esteve
CAP DE REDACCIÓ: Rafael Miralles
DISSENY I MAQUETACIÓ: JuanRa Ortiz
AUDIOVISUALS: Manel Àlamo i Clara Esteve
WEB: Merche Arráez
COL-LABORACIONS: Xavier Aliaga,

Beatriu Cardona, Vicent X. Contrí, M. Carmen Gil, Macu Gimeno, Mavi Oliver, Begoña Siles.

ADMINISTRACIÓ I REDACCIÓ: Juan de Mena, 18, bxs. 46008 València.
Tel. 96 391 91 47 · Fax 96 392 43 34 · allioi.stepv@intersindical.org
TIRATGE: 17.000 exemplars
ISSN: 1699-4809
DIPÒSIT LEGAL: V-807-2000
FRANQUEIG CONCERTAT: 46/196

INTERSINDICAL VALENCIANA

www.intersindical.org
ALACANT: Glorieta Poeta Vicente Mogica, 5-12. 03005
Tel. 965 98 51 65
ALCOI: Oliver, 1, 5-D. 03802
Tel. 966 54 06 02
ALZIRA: Plaça del Sufragi 11, Ent A i B. 46600
Tel. 96 240 02 21
ELX: Maximilià Thous, 121-B. 03201

Tel. 966 22 56 16
CASTELLÓ: Marqués de Valverde, 8. 12003
Tel. 964 26 90 94
VALL D'UIXÓ: Almenara, 11, bxs. 12003
Tel. 964 26 90 94
GANDIA: Av. d'Alacant, 18-1r. 46701
Tel. i fax. 962950754
VALÈNCIA: Juan de Mena, 18, bxs. 46008
Tel. 96 391 91 47
XÀTIVA: Portal del Lleó, 8, 2a. 46800
Tel. 96 228 30 67

16 anys d'edicions de 'Temps de dones, dones en el temps' 'Dones en la música' en el calendari de 2020

M. CARMEN GIL
STEPV Dones

Ja són 16 anys consecutius en els quals l'organització de Dones d'STES-Intersindical publica el calendari "Temps de dones, dones en el temps" amb l'objectiu d'omplir les absències de referents femenins als materials educatius i els llibres de text, unes mancances que evidencien el saber incomplet i esbiaixat dels currículums oficials.

El calendari que cada any edita l'organització de Dones, fidel a la diversitat lingüística, es publica en les diferents llengües de l'Estat espanyol i arriba a tots els centres educatius. Amb el pas el temps, aquest calendari s'ha convertit en un referent en el món educatiu. Els textos breus que acompanyen els dies de cada full mensual són un suport per a commemorar fets significatius relacionats amb el respecte a la diversitat i la lluita per la igualtat, els drets humans, la pau i la solidaritat. El calendari també inclou activitats i propostes didàctiques organitzades per etapes i cicles escolars susceptibles d'aplicar a l'aula.

Un esforç col·lectiu

Totes les protagonistes del calendari de 2020 són dones dedicades a la

música. En aquest àmbit, al llarg de la història, les dones han estat relegades a un segon pla, sempre a l'ombra dels seus marits o dels seus germans. Però la discriminació de la dona en la música no és un cas aïllat ja que, com en les altres branques artístiques, les dones sempre han ocupat papers secundaris i s'han vist forçades a utilitzar pseudònims per a crear les seues obres.

El calendari dels STES és una bona mostra de l'esforç i treball de les integrants de l'organització de Dones i de les dissenyadores que amb la seua creativitat col·laboren cada any en el seu disseny. És el cas de Cristina Nogales que, amb les seues il·lustracions, s'ha responsabilitzat de dissenyar el calendari d'enguany.

Les dones i el coneixement

Els calendaris "Temps de dones, dones en el temps" ofereixen un suport útil per reivindicar la responsabilitat i l'autoritat de les dones en diferents branques i activitats. Cada any, l'edició dels STES testimonia la perseverança de les dones en la lluita pels seus drets i la seua rebel·lia contra situacions injustes en un món patriarcal que les ofega i oculta. Tots els

estudis constaten que, ara per ara, les dones estan molt preparades en les distintes branques del saber, però, tot i que hi ha més dones que homes a les universitats, només una minoria ocupa una càtedra, l'escalafó més alt de la institució. Un senyal inequívoc que encara ens queda molt de camí per recórrer, i que iniciatives com aquest calendari són més que necessàries.

Trobadores i raperes

El calendari d'enguany ens presenta 22 dones músiques en un recorregut que comença en l'antiguitat i l'edat mitjana, amb Safo de Lesbos, Les Esclaves Cantores d'Al-andalus i les trobadores d'una època on la dona estava reclosa en el seu àmbit domèstic. Al febrer, passem al Renaixement. Hi veiem, entre d'altres, la primera compositora espanyola, Gràcia Baptista. El mes de març ens porta la música al Barroc, amb Barbara Strozzi, cantant i compositora italiana. El Classicisme recorre el mes d'abril, amb Maria Anna Mozart, exemple de dona a l'ombra del seu germà. El Romanticisme, al mes de maig, està representat per Teresa Carreño García, una de les pianistes i composidores més importants del món. El juny incorpora compositores del segle XX com ara Rosa García Ascot, component del Grup del Vuit. Dins del mateix segle, juliol i agost aglutinen molts estils musicals: gòspel, blues, jazz, pop-rock, funk i tecno. Ací trobem Aretha Franklin, Sheila Blanco o Soledad Giménez. El full de setembre permet comprovar la presència del folk i les músiques tradicionals, amb una representant destacada, Ana Alcaide. A l'octubre i novembre seguim amb ritmes transgressors: hip-hop, rap, reggaeton (feminista), trap, rock i punk. Gata Catana i Patti Smith representen ben bé aquests ritmes. Tanquen l'any, al desembre, les músiques llatines, el pop i l'indie. Hi podem trobar Rosalía, Rozalén i Eva Gómez Ortiz (Almenara).

Les violències de gènere: una epidèmia a combatre

Les xifres aborronen. Des de 2003, any en què van començar a registrar-se les víctimes per la violència masclista, més de 1000 dones han sigut assassinades a l'Estat espanyol. No és, per desgràcia, l'única forma de violència que pateixen les dones. La base de dades Geoviolència Sexual comptabilitza 166 agressions sexuals múltiples. Sentències com la de la Manada de Pamplona han evidenciat que cal canviar un sistema judicial masclista que, sovint, estigmatitza les dones.

MAVI OLIVER
Intersindical Dones Castelló

Feminicidis, violacions, agressions sexuals i discriminacions de tota mena s'estenen arreu del món amb major o menor virulència. El nostre territori no n'és una excepció. A l'Estat espanyol, en juny de 2019 la xifra de feminicidis va arribar a 1000 des que van començar a registrar-se en 2003. Al País Valencià, segons l'informe de setembre de 2019 del Consell General del Poder Judicial, 65 dones van morir a mans de les seues parelles o exparelles. Unes xifres, que ja d'entrada són esferidores, però que no arpleguen

tota la magnitud del drama, ja que, per exemple, no hi figuren els feminicidis dels quals no es tenen dades suficients, ni tampoc les morts de familiars, com fills o filles. A més a més, el mateix informe detecta que un 30,5% de les víctimes van denunciar l'agressor, xifra que evidencia la insuficient protecció a la víctima. Una vegada més, el document posa el focus en la vulnerabilitat de la dona en determinades circumstàncies.

Però no podem quedar-nos només amb els assassinats. Els abusos sexuals, per desgràcia, continuen a l'ordre del dia. Les Manades han sigut constants i protagonistes darrerament. La base de dades Geo-

violència Sexual comptabilitza 166 agressions sexuals múltiples en Espanya des de 2016, perpetrades per, almenys, 565 agressors. En 2019 es registra una xifra rècord de 73 casos, que suposa el 43'7% de les agressions produïdes en els últims quatre anys. El País Valencià, juntament amb Catalunya i Andalusia (30 agressions cadascuna), encapçala aquesta aborronadora classificació. Una altra dada preocupant és que una de cada tres víctimes era menor d'edat (el 36%).

Davant d'aquestes agressions, s'ha fet evident la urgència de canviar un sistema judicial patriarcal i obsolet. Sentències, com la de la

És urgent canviar un sistema judicial patriarcal i obsolet: a les dones sempre ens toca demostrar la nostra innocència

Manada de Pamplona, que va condemnar els agressors per abús i no per violació, van ser rebutjades massivament al carrer. D'una manera o d'una altra, a les dones sempre ens toca demostrar la nostra innocència. Un estigma que arrosseguem des dels temps del rei Salomó. Les lleis

han de canviar i el patriarcat ha d'eixir definitivament dels jutjats.

Cal, a més, superar les dades preocupants del CIS (Centro de Investigaciones Sociológicas). En gener de 2020 solament un 7'2% de persones enquestades situa la violència contra la dona com un dels tres principals problemes de l'Estat.

Per això, els col·lectius feministes, més units i forts que mai, sense por a la llei mordassa, continuarem despatriarcalitzant i feminitzant la societat cada dia i eixirem al carrer el 8 de març i molts més dies, convertint les resistències i resiliències en crits per la transformació social.

Norma Ortega-Villar, Beatriu Cardona i Mimunt Amido, a la seu d'Intersindical.

Dones i drets humans, un assumpte pendent

Dones d'Amèrica Llatina i el Magrib denuncien la repressió que pateixen

MANEL ÀLAMO
Àrea de Publicacions i Comunicació

Encara queda molt de camí a recórrer en la lluita feminista arreu del món. És la principal conclusió de la xarrada que van protagonitzar el 10 de desembre la mexicana Norma Ortega-Villar i la

rifenyana Mimunt Amido. Un acte que, organitzat per Intersindical Dones i València Laica, va analitzar la situació de les dones a l'Amèrica Llatina i al Magrib.

Ortega-Villar va destacar que les dones americanes pateixen una constant violació dels drets humans, una situació més preocupant en el cas de les dones indígenes, víctimes

d'una doble discriminació: la que pateixen per ser dones i la que les margina pel color de la seua pell. L'activista mexicana va destacar la labor de grups de dones que, des dels anys 70, s'han organitzat per fer front a la violència de governs autoritaris que reprimeixen qualsevol intent d'oposició política i han provocat la desaparició de centenars de

milers de persones. Col·lectius com el Comitè Eureka i Las Buscadoras, a Mèxic, l'Associació de familiars de detinguts i desapareguts de Colòmbia o les mares de la Plaça de Mayo de l'Argentina.

Ortega també va destacar el paper de les dones en la lluita per la supervivència del territori i de les comunitats indígenes front als interessos de les grans multinacionals. Un compromís que, per desgràcia, moltes vegades acaben pagant amb la vida, com li va succeir a l'hondurenya Berta Cáceres en 2016, que s'oposava a la construcció d'una gran central hidroelèctrica.

La part més dura de la intervenció d'Ortega, però, va ser la dedicada als feminicidis i el tràfic de dones: "Actualment patim una epidèmia d'assassinats i agressions sexuals. En tot el continent moren 10 dones cada dia". Ortega, a més, va xifrar en 30.000 les dones centroamericanes esclavitzades als prostíbuls nord-americans. Raó per la qual va qualificar d'"infame" la pretensió del govern mexicà de legalitzar la prostitució.

La primavera àrab que no va arribar a les dones

Mimunt Amido va manifestar que les dones magribines pateixen la mateixa repressió que les d'Amèrica Llatina, amb la diferència que no poden protestar als carrers: "Al Marroc, fins i tot, les cases estan dissenyades

perquè les dones no hagen d'eixir a l'espai públic". La rifenyana va destacar l'enorme pes que encara té la religió en tots els països del Magrib, fet que encara oprimeix més les dones. "El feminisme ha de reivindicar amb força el laïcisme".

Amido va carregar contra els matrimonis infantils, tot i que oficialment no són legals. Cada any milers de xiquetes són obligades a casar-se contra la seua voluntat. Existeixen també els matrimonis exprés. Poc després de la boda, el marit pot divorciar-se i abandonar l'esposa. La menor, embarassada en la major part dels casos, és marginada per la societat i, sovint, no té més eixida que la prostitució. En uns altres països musulmans les conseqüències encara poden ser pitjors, ja que existeixen els "crims d'honor". La xiqueta que no accepta casar-se pot morir a mans d'un familiar que, així, neteja el "bon nom" de la família.

L'activista també va abordar el drama de les migracions, que cada any causen la mort de milers de persones que fugen de la misèria. Les que arriben no sempre troben el paradís que buscaven. Moltes dones, a més, apleguen embarassades, perquè durant el llarg trajecte han patit nombroses violacions.

Amido va animar a no deixar la lluita perquè "tot el que ens ha costat anys aconseguir, ens ho poden llevar demà".

EL MOVIMENT FEMINISTA, DAVANT L'ASCENS DE L'EXTREMA DRETA

Les dones cridem ben fort: no passaran!

El 10N ens va deixar un fruit amarg: un partit d'extrema dreta –masclista per naturalesa– esdevenia la tercera força política, quintuplicant els escons de les eleccions fallides d'abril. Per a moltes persones, confiades en algunes enquestes, va ser una sorpresa desagradable. Per a altres, va ser la constatació inexorable que l'Estat espanyol havia sucumbit al feixisme que des del nou mil·lenni campa per Europa i alguns països d'Amèrica Llatina.

BEATRIU CARDONA PRATS
Intersindical Dones

Les eleccions de novembre del 2019 van projectar llums i ombres per al moviment feminista. D'una banda, han propiciat una coalició de partits progressistes per governar l'Estat, amb les polítiques feministes com un dels seus eixos fonamentals. En la part fosca, se'ns planteja el repte de fer front a una ultradreta amb molt de pes al Parlament. En 2019, quedaven ja pocs estats occidentals on l'extrema

dreta no estiguera present, fins i tot, als governs. En aquest sentit, la península ibèrica era una illa. A l'Estat espanyol, el feixisme no havia deixat mai d'estar dins la dreta, però no era el discurs dominant: era, més bé, una herència del pretèrit dictatorial que no es treia massa a passejar per no espantar l'ala més moderada i liberal.

Però com a conseqüència del desgast produït per la corrupció en els partits conservadors més tradicionals, la pèrdua del poder (que suposa menys càrrecs i sous a repartir, i, per tant, més descontent intern), l'esgo-

tament d'un missatge que no connecta amb les generacions més joves, i també per no resoldre els problemes diaris de la gent després de la crisi. el camp ultra s'havia abonat discretament. Així les coses, després de regar amb bones dosis de demagògia feixista subvencionada sospitosament i amplificada irresponsablement pels mitjans de comunicació, l'any passat la collita va ser excel·lent: 53 escons al Congrés, tres més dels necessaris per recórrer davant el Constitucional totes aquelles normes que representen un avanç per a la societat en ge-

Un ascens sorprenent, però no tant

La primera alarma no va ser escoltada amb l'atenció que mereixia. Polònia va ser la pionera en Europa en tindre cap d'estat nacionalcatòlic el 2005. Des d'aleshores, altres països n'han seguit l'exemple amb partits obertament o sigil·losament feixistes que han participat de governs de coalició: Hongria, Àustria, Dinamarca, Itàlia, Finlàndia, Brasil... Cal insistir en el fet que, sovint, els partits tradicionals de la dreta han cobert també l'espectre ideològic de l'extrema dreta, cosa que passa als Estats Units o a Bolívia. No obstant, els dos motors de la Unió, Alemanya i França, estan resistint i fan d'autèntic tallafocs.

Els partits d'ultradreta demonitzen la immigració, els moviments feministes i LGTBI

Negar la violència de gènere és també violència de gènere, ja que pretén desdibuixar-la, minimitzar-la, frivoltzar-la

El patriarcat vol perpetuar els estereotips de gènere i la supeditació de les dones respecte als hòmens

neral i per a les dones en particular. A Portugal, només en tenen un. Per ara.

Feia anys que l'ascens dels partits feixistes arreu d'Europa era un fet palés. En aquest sentit, les polítiques que propugnen els partits d'ultradreta tenen punts en comú, com ara la demonització de la immigració, dels moviments feminista i LGTBI, i l'euroescepticisme interessat, però s'adapten a cada context, concretant reivindicacions "a mida". Els drets reproductius de les dones solen ser moneda de canvi en els estats amb forta presència religiosa, tant de l'Església catòlica com de l'evangelista. Només cal recordar la reforma fallida del dret a l'avortament que li va costar el càrrec al ministre Ruiz Gallardón en 2014, o la forta penalització que té a Polònia i en alguns països d'Amèrica. En canvi, la ultradreta danesa mai plantejaria una retallada dels drets reproductius de les dones, ja que el 95% de la població s'ha declarat a favor de la legislació actual.

Violència de gènere

Un aspecte que està adquirint cada vegada més ressò a l'Estat espanyol és la negació de la violència de gènere, reconeguda oficialment des que en 1995 la Declaració de Beijing assegurava que les dones patim una violència estructural amb arrels en el patriarcat que retalla brutalment els nostres drets humans. En 2011, el Conveni d'Istanbul també es manifestà en la mateixa direcció. Però allò que fa que siguem categòriques respecte de l'existència de la violència de gènere són les assassinades que soterram cada any, amb una xifra que frega les 1300 dones des que se'n fan recomptes, les quatre violacions al dia, els més de 80 dies a l'any que treballem sense cobrar per la bretxa salarial, o les discriminacions laborals que patim després d'haver sigut mares. A aquest llistat infame, hem

d'afegir també que negar la violència de gènere és també violència de gènere, ja que pretén desdibuixar-la, minimitzar-la, frivoltzar-la.

Cal destacar en aquest punt una característica curiosa dins del feixisme: les elits, ben formades i amb recursos per difondre les seues idees, s'esforcen molt perquè les bases es mantinguen amb un nivell considerable d'ignorància. Per això és important negar allò evident amb les dades a la mà. Així, veiem dos fenòmens concrets. El primer: com es repeteix fins la sacietat el concepte d'"ideologia de gènere" (que ja va emprar un bisbe de casa nostra en 2014), en lloc del de perspectiva de gènere, el terme feminista que assenyala la necessitat d'analitzar el que ens passa a les dones i d'actuar en conseqüència. Després de mil·lennis d'opressió, podem afirmar que l'única ideologia de gènere que existeix és el patriarcat, que té com a objectiu inequívoc la perpetuació dels estereotips de gènere i, en conseqüència, la supeditació de les dones respecte als homes. Dins d'aquesta lògica masclista i elitista s'emmarca el "pin parental" que la ultradreta planteja ara a l'Estat espanyol en un intent clar d'impedir que l'alumnat conega els seus drets i la societat en què vivim. A més a més, parlant d'açò s'aconsegueix distraure l'atenció del que necessita l'educació pública: més inversió i menys privilegis per a centres que es dediquen a vendre idearis reaccionaris.

En aquest context, les dones continuarem lluitant als carrers, els centres de treball, les associacions, els sindicats. Continuarem nodrint el moviment feminista fins fer-lo un tsunami capaç de transformar el món de baix a dalt. Els nostres drets estan en joc i no permetrem cap pas enrere.

MANEL ÀLAMO / CLARA ESTEVE

Va estudiar Medicina quan, en la seua època, les dones, majoritàriament, feien carreres de lletres.

Tradicionalment, la societat ha relegat les dones cap a àmbits relacionats amb les cures. Les dones podien ser infermeres, mestres, etc. En canvi, les carreres científiques i tecnològiques es considerava que eren més pròpies dels homes. Però això és una equivocació. Madam Curie, per exemple, hauria d'haver-se emportat més reconeixements que el seu home, perquè ella era la gran científica. Hem de lluitar per allò que volem.

I per què Medicina?

La vocació em va nàixer prompte. Des de ben xiqueta vaig tindre clar que seria metgessa perquè pensava que, així, podria ajudar la gent del poble. En un principi volia especialitzar-me en Medicina Interna, però la vida em va encaminar cap a l'Oncologia. Eren els primers anys del MIR i vaig triar l'especialitat d'Hematologia. Poc després, en l'Hospital Clínic es va crear el Servei d'Hematologia i Oncologia, que són dos disciplines que anaven de la mà, i vaig treballar en els dos camps.

Quins referents tenia la xiqueta de Bonrepòs que volia ser metgessa?

Tret del metge de capçalera no tenia cap referent clar. I si parlem de dones, en aquella època, encara menys. Per sort, la situació va canviar en començar la carrera.

Eren moltes dones?

Quan vaig començar la carrera ja n'hi havia moltes dones a les aules de la Facultat de Medicina. Érem, aproximadament, el 60% de l'alumnat. Però continuaven vinculant-nos a especialitats com ginecologia o pediatria, perquè, com ja hem parlat, sempre s'ha associat el rol de la dona a tasques de cura o d'assistència. Ara bé, també li he de dir que d'eixe gran percentatge de dones, menys d'un 20% va arribar a ostentar llocs de responsabilitat.

Per què?

La societat no veu bé que una dona prioritze la seua carrera a la vida familiar. Ocorria fa quaranta anys i continua succeint en l'actualitat. Cal empoderar les dones perquè no tinguin vergonya d'apostar per una vida professional plena. Em toca continuament incentivar les metgesses joves que tinc al càrrec perquè no dubten i tiren avant la seua carrera professional.

Com va fer vosté...

Per a mi ser mare i construir una família era molt important, però també créixer en la meua professió que era el que em feia feliç. Això ho compartia el meu marit i per això vivim junts des de fa 48 anys. Però no en totes les parelles ocorre. Les dones no gaudim d'una igualtat plena. Aquesta societat s'ha construït sense les dones i això és una barbaritat. Per això encara hem de lluitar molt.

ANNA LLUCH, catedràtica de Medicina i oncòloga

“Aquesta societat s’ha construït sense les dones”

Es va criar a Bonrepòs i Mirambell (l’Horta Nord), al si d’una família humil. Sa mare, mestressa de casa. Son pare, jornalero. Tot i l’ambient rural en què va créixer, des de ben menuda va tindre clar que volia estudiar per convertir-se en metgessa. Van ser anys de molts sacrificis. Al matí treballava d’auxiliar d’administrativa i a la nit, estudiava el batxillerat. Després, durant els anys convulsos del final del franquisme, va entrar en la Facultat de Medicina. Ha aconseguit ser catedràtica, investigadora i referent inqüestionable en el tractament del càncer de mama.

Quan vaig començar la carrera, s’associava les dones a especialitats com ginecologia o pediatria, com a tasques de cura o d’assistència

Què li aporta la seua labor com a oncòloga?

És evident que convivim diàriament amb multitud de tensions i emocions. Però a mi no m’ha passat cap factura. El meu treball m’ha ensenyat a viure, a reconèixer el que és realment important en la vida i el que és accessori.

Què necessita una dona quan arriba a la consulta?

En primer lloc hem de llevar-los

l’angoixa que senten en conèixer el diagnòstic. I, tot seguit, exposar-los el full de ruta que ens guiarà durant el tractament. És fonamental per a les pacients saber què els farem i per què. Cal oferir-los una visió professional i científica, però també humana. Quan passem consulta, hem de mirar menys els ordinadors i més les pacients. Això és fonamental per infondre’ls confiança i perquè s’empoderen. I que sàpien que estarà ahí, fins i tot en els casos que no es podran curar, per ajudar-les i acompanyar-les fins el final.

És un valor afegit per a la pacient que qui la tracte siga una oncòloga?

Té un valor afegit de cara a les pacients perquè se senten més compreses i pensen que tenim una sensibilitat especial per entendre el tràngol que estan a punt de passar, però hi ha oncòlegs que també la tenen.

Com ha evolucionat l’oncologia des que va eixir de la facultat?

La societat no veu bé que una dona prioritze la seua carrera a la vida familiar. Ocorria fa quaranta anys i continua succeint en l’actualitat

Fa quaranta anys, l’índex de curació del càncer de mama estava entre el 50 i el 60%. Hui en dia, en canvi, entre el 70 i el 80% de les dones que tractem se salven. Gràcies a la investigació hem aconseguit seqüenciar el genoma del càncer. També disposem de tecnologia de biologia molecular molt avançada que ens permet conèixer el comportament de les cèl·lules tumorals que es malignitzen. Això ens ha ajudat a tindre tractaments molt específics que només afecten les cèl·lules que

presenten alguna alteració, per evitar-ne d’altres més agressius, com la quimioteràpia. Afortunadament, hui en dia, càncer ja no es sinònim de mort. És una malaltia que podem curar en moltíssims casos i que en altres podem controlar, oferint bona qualitat de vida. Per això la investigació ha sigut fonamental i ens hem de conscienciar totes i tots que si no apostem per la investigació, no n’hi haurà progrés.

Davant de les pulsions neoliberals que, de tant en tant, apareixen en els discursos d’alguns partits polítics, què pensa del nostre model sanitari?

Sóc una treballadora del sistema públic sanitari i n’estic orgullosa. No sabem valorar el que tenim. La sanitat pública és meravellosa, hem de cuidar-la. És cert que n’hi ha aspectes millorables (lístes d’esperes, estàncies als hospitals...). Però en tot el món no hi ha un model com el nostre, ni als Estats Units.

XAVIER ALIAGA
periodista i escriptor

Isabel-Clara Simó fou una dona de conviccions granítiques. Una de les pioneres en la difusió de les idees feministes a casa nostra, coetània dels grans referents catalans en aquesta matèria, Maria Aurèlia Capmany i Montserrat Roig. També era una dona de conviccions generals esquerranes i, tal vegada, una de les intel·lectuals que més carn ha posat en la graella per defensar les idees de Joan Fuster, la concepció unitària en el terreny polític dels territoris que s'expressen en llengua catalana. Els Països Catalans, per no anar amb punyetes i eufemismes en els quals l'escriptora no creia. Independentista molt abans que centenars de milers de catalans feren la seua particular reconversió.

Després de llegir tot això, els lectors i lectores no iniciats potser interpretaran que una persona amb un biaix ideològic tan fort produiria una literatura igualment marcada. La cosa, però, no funcionava exactament així. L'any 2013, durant la pro-

Simó hagué de lluitar contra els prejudicis i contra les crítiques d'un establishment fortament masculí que no li perdonava els seus èxits de vendes

Va obrir el camí a les moltes i molt valuoses dones que, ara sí, malgrat tot, van ocupant el lloc que els pertoca en l'univers literari en llengua catalana

'Júlia', novel·la feminista?

Júlia (1983), la gran primera obra de Simó, aprofita el referent històric de la Revolució del Petrol a Alcoi per presentar una protagonista d'origen humil i una fortalesa fora mida que fa tot el possible per transcendir la seua classe social. Però, no obstant això, el valor d'aquesta novel·la rau, amb tot, en la potència de la història i en un estil igualment poderós, malgrat ser una escriptora encara en formació. Literatura feminista? Per què sotmetre-la a un etiquetatge que, tal vegada, sols serviria per difuminar la seua vàlua literària? En cas de dubte, ja heu pogut llegir el que opinava al respecte la interessada. Com deia el mateix Fuster quan parlava de Montserrat Roig: "Feminista? Posem-hi dona".

moció de la novel·la *Els invisibles*, li preguntaren en una entrevista per a la revista *Saó* pel contingut de crítica política del llibre. L'escriptora va contestar: "Parle de política com a joc d'interessos. Ara, jo no faig novel·les polítiques. Soc feminista i independentista, però no faig novel·les ni feministes ni independentistes". I abundava, al respecte d'això: "La literatura és un art, no un pamflet ni una eina de combat, encara que Sartre ho diguera, i encara que hi haja gent que en el seu moment ho creguera. Un llibre és com un quadre o una simfonia, és art, per plaer estètic i plaer intel·lectual, no per a convèncer ningú de res". L'escriptora feia referència indirecta a llibres de Jean-Paul Sartre com *Qu'est-ce que la littérature?*, en els quals el filòsof francès exigia un compromís dels escriptors i escriptores d'esquerres en les seues obres de ficció. La política, certament, hi és en els seus llibres, però amb un enfocament literari: el llibre de relats *Tota aquesta gent* (2014), acabava amb un conte brutal que parodiava sense embuts diversos símbols de la catalanitat. Després, hi havia els articles de premsa i els assajos per al combat i la defensa del seu ideari, com ara aquell gran i impagable clatellot titulat *Adéu, Boadella*. *Crònica d'una decepció* (2016), incommensurable contestació a l'Adiós Catalunya del dramaturg.

Literatura i feminisme

La literatura, tanmateix, és una altra cosa, "No és útil: si en voleu, de coses útils, aneu a una ferreteria", digué l'escriptora en algun altre moment. Desfer aquest malentés, si és que s'ha aconseguit del tot, ha costat temps. Feministes com Lídia Falcón acusaven Montserrat Roig i Carme Riera de practicar un "feminisme tebi" per no airejar en les seues novel·les, de manera constant, la violència del patriarcat. D'alguna manera, els retreien el fet de no haver traslladat al feminisme els postulats del "realisme socialista" i articular, així, una mena de "realisme feminista". Com explica la professora de la Universitat d'Alacant Maria Àngels Francés en un article sobre la influència del feminisme en la literatura, Montserrat Roig, fins i tot, es va sentir maltractada pel llibre de Patricia Gabancho *La rateta* encara escombra l'escaleta (1982), subtitulada com "Colp d'ull a l'actual literatura catalana de dona". Tot i això, Francés no dubta a considerar Capmany i Roig "exemplar de la militància feminista duta al terreny literari".

Pel que fa a Isabel-Clara Simó, el crític literari Àlex Broch la contempla com "una de les autores que assumeix amb força claredat una actitud militant en l'exposició de la militància feminista". I formaria part d'un procés per fer el pas "de la dona víctima a la dona personatge".

Des del principi, amb les primeres obres, hi ha constància d'aquesta visió. És quan miro que hi veig clar (1979) mostra la necessitat de les dones de transcendir els vells models i caminar cap a un altre paradigma. Aquest llibre i *Júlia* conformen els primers passos d'una producció que va tocar tots els pals i gèneres, des del teatre a la novel·la negra, pas-

Isabel-Clara Simó: feminisme i nació. Literatura

Tal vegada pensareu que el titular d'aquest article està mal puntuat. I tal vegada siga així, des d'un punt de vista formal. Però aquesta era la manera més gràfica per remarcar una qüestió que, en l'escriptora Isabel-Clara Simó (Alcoi, 1943, Barcelona, 2020) és cabdal: la construcció d'una ingent obra literària en la qual es filtra la ideologia de l'autora, però que mai és construïda "al voltant de".

sant per una ben complida i molt apreciable tasca en la novel·la per a joves, amb personatges femenins notables com el de la novel·la *Raquel* (1992), considerada per l'editor Joan Carles Girbés com "un dels millors llibres que s'han publicat de literatura juvenil en català". Una obra amb un feminisme latent, però que també aborda l'univers masculí, de vegades de manera tan directa com en *Homes* (2010), gènere del qual dirà que conté individus "arrogants,

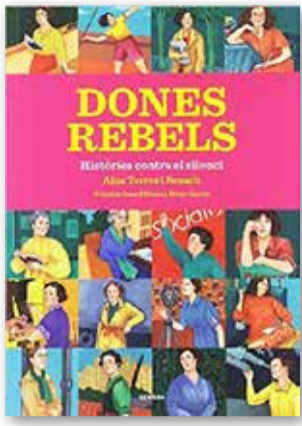
però també dominats; violents, però també violentats; triomfadors, però també derrotats".

Potser cal buscar l'operatiu més declaradament feminista en els seus articles i assajos, com el que va dedicar a l'enyorada Montserrat Roig (*Si em necessites, xiula*, 2005), tot i que el gruix de la seua obra de pensament és de qüestió nacional. Tal vegada, el seu millor llegat en la lluita per un món millor per a les dones siga la seua mateixa trajectòria, la d'una

dona que hagué de lluitar contra els prejudicis i contra les crítiques d'un establishment fortament masculí que no li perdonava, remarca ella, els seus èxits de vendes.

Una dona que va obrir el camí a les moltes i molt valuoses dones que, ara sí, malgrat tot, van ocupant el lloc que els pertoca en l'univers literari en llengua catalana. Un camí amb molta distància per recórrer però que figures com Isabel-Clara Simó han escurçat decisivament.

LLEGIT AVUI

AINA TORRES I REXACH

Dones rebels. Històries contra el silenciIl·lustracions: Helena Pérez García
Sembra, València 2019, 176 pàgs.

Milicianes, aviadores, matemàtiques, pintores, compositores, polítiques, escriptores, metgesses, esportistes, sindicalistes, periodistes, mestres, activistes... Aquest volum reuneix un total de 22 narracions emocionants protagonitzades per dones de la nostra geografia que l'autora ha escrit amb la voluntat expressa de contribuir a forjar una nova memòria popular: la d'unes protagonistes de la nostra història silenciades precisament pel fet de ser dones.

M. TERESA HIGUERA BUITRADO (COORD.)

Rompiendo el silencio desde el exilio

Colectiva de Mujeres Refugiadas, Exiliadas y Migradas, Estat espanyol, 2019, 124 pàgs.

Amb un enfocament de gènere i des d'una perspectiva crítica i dialògica, els relats de vida en aquesta edició d'un grup de dones colombianes –camperoles, indígenes, afrodescendents, desplaçades, LGTBI, estudiants, activistes, migrants...–, trobem les veus de dones “a les quals ens correspon un espai suficientment ampli i segur on quede constància de les nostres accions polítiques (...) dels nostres sabers ancestrals, i de l'emotivitat i subjectivitat transgredides”.

CRISTINA ESCRIVÀ MOSCARDÓ

40 dones protagonistes de la València republicana

Associació Cultural Institut Obrer, València 2018, 234 pàgs.

El catàleg de l'exposició del mateix nom ens mostra espais urbans per on van transitar les seues protagonistes, dones que van viure a la capital de la II República espanyola entre finals de 1936 fins a 1937. Es tracta d'unes dones úniques amb professions variades que representen totes les organitzacions polítiques i sindicals de l'època. Història i sororitat s'enllacen per a rescatar una quarantena de dones conegudes amb altres anònimes en un llibre amb vocació didàctica.

CARRATALÁ, PALAU, MIRALLES, GÓMEZ (EDS.)

Comunicar i marcar la diferència. Testimonis de joves periodistes

PUV - Universitat de València, València 2020, 244 pàgs.

Quines barreres troben aquestes joves periodistes valencianes per a exercir el seu ofici? Els mitjans, valoren i reconeixen les maneres de les dones d'observar les realitats i de contar-les? Els discursos dominants, perpetuen els esquemes dominants del passat? El 20é aniversari dels estudis de Periodisme a la UV és el pretext per a reunir testimonis d'un grup representatiu de titulades que s'obrin pas en el complex món de la comunicació, dins i fora del País Valencià.

RITMES D'ARA I ACÍ

Foto: Enric Alepuz

Els satèl·lits de GEM

VICENT XAVIER CONTRÍ

Una de les propostes més solvents i sinceres de la música en valenciana recent és la que ens presenta la cantant GEM amb *Satèl·lits* (Primavera d'Hivern). Aquest nou treball

de l'artista de Benigànim, de forma semblant al disc precedent *Dent de Lleó*, torna a mostrar una sensibilitat especial cap al feminisme, i a posar el focus en l'estima en les relacions i en la superficialitat que posem de manifest a través d'eixes màscares en què s'han convertit les xarxes socials.

De les deu cançons destaquem la deriva popera del treball amb la producció excelsa de Tono Hurtado (Estudi Malamute i membre de Tardor) i la presència, una vegada més, de col·laboradors de luxe com Toni Carrillo en els arranjaments i les guitarres, Ruben Llopis a la bateria i un altre nom important en el món de la producció, Pau Paredes, en aquesta ocasió aportant els teclats. La cantant explica el camí escollit: “Sempre dic que jo faig les cançons i ells m'ajuden a trobar la màgia. Tots havíem evolu-

cionat a tots els nivells des del primer disc i continuar treballant amb les mateixes persones permetia plasmar l'evolució de cadascú i això és molt enriquidor”.

El so té reminiscències de les produccions del pop-rock dels huitanta i noranta, i convida a redescobrir o conèixer per primera vegada aquelles dones de la moguda valenciana que picaren pedra amb desigual èxit en formacions com Video, Betty Troupe o Òpera Prima. Però no ens enganyem, GEM és d'una altra època. *Satèl·lits* és un disc conceptual, on les persones orbitem al voltant de la tecnologia. Té un esperit crític, però també esperançador. Les nostres relacions socials estan supeditades a la tecnologia, que de vegades ens aïlla i altres ens permet mantenir el contacte a milers

de quilòmetres. “Eixa contradicció, eixe amor-odi que alhora també impera en la meua pròpia vida, és el que em sembla més interessant”, afirma GEM.

El resultat són cançons que dibuixen i encomanen amor com “Ones electromagnètiques”, “Abraça'm fort” i un dels temes més rodons del disc: Junes. I tot sense deixar de banda els temes reivindicatius, com “Inesborrables”, on es fa palés el paper capdal de les dones en la història. Tot i això, el fil conductor, efectivament, gira al voltant del “planeta tecnologia”, amb les misèries i virtuts que la condició humana li dona a les màquines. “Sembla que no ens importa que ens vigilen si és a canvi de protegir-nos, però com també diu la mateixa cançó Qui vigila el vigilant?”, conclou GEM. Pop per a pensar.

EN PANTALLA

Sororitat femenina**La innocència**

Directora i guionista: Lucía Alemany
Repertiment: Camen Arrufat, Laia Marull, Sergi López, Joel Bosqued
Fotografia: Joan Bordera
Música: Òscar Senén
País: Espanya/ 2019
Idioma: Català

BEGOÑA SILES OJEDA

Les declaracions de la jove directora valenciana Lucía Alemany (Traiguera, Baix Maestrat, 1985) i la història d'aquesta obra prima —amb reconeixement

del Festival de Sant Sebastià, dels premis Goya i Gaudí i avalada per la crítica—, mostren com el pensament feminista ha estat interioritzat per les noves generacions de dones joves. “Les polítiques de gènere han fet possible la meua pel·lícula. Venim d'una lluita d'unes dones que va començar fa anys, ara collim els fruits. Hi ha molta consciència que la veu de la dona ha d'estar en el cinema. La meua pel·lícula parla del masclisme transmès de pares a fills, del tabú de l'avortament i del maltractament a la dona”.

En ‘La innocència’, dispersa entre breus imatges del transcórrer estival d'un xicotet poble —les festes i les processons, el bou embolat, les vesprades de piscina i les nits de bar i botelló—, l'espectador troba una història sincera i fresca d'iniciació que narra l'angoixa de Lis —personatge magníficament interpretat per

Carmen Arrufat, nominada al Goya a millor actriu revelació—, una adolescent que decideix avortar. Sense dubtar-ne. Sense culpabilitat. Perquè Lis té un projecte de futur: arribar a ser artista de circ.

Una experiència, la presa d'eixa decisió, que portarà la protagonista a perdre la innocència i a iniciar el procés cap a la vida adulta.

Amb una posada en escena senzilla, lleugera i hiperrealista i a través d'aquest personatge femení, Lucía Alemany reflexiona sobre l'adolescència, l'etapa de la vida que Víctor Hugo va anomenar “la delicada transició”, on la llibertat, l'experimentació i la rebel·lió a l'autoritat abraquen el subjecte. La cinta també ens parla de la sororitat, l'amistat i l'afecte entre dones, elements necessaris per a sentir-se acompanyada en l'ardu i dolorós camí que cal recórrer per a eixir del túnel de la pubertat.

La performance viral de les feministes de Xile

'Compte amb l'amic en el teu camí'

Per denunciar la violència exercida pel govern de Xile contra unes dones que protestaven per la crisi social, un grup de feministes va dissenyar una impactant coreografia que en poc de temps ha creuat fronteres i s'ha estès arreu del món. Les notes i les estrofes d'*Un violador en el teu camí*, un himne que s'ha traduït a nombrosos idiomes, són ja una referència inesborrable en els annals de la lluita pels drets de les dones.

MACU GIMENO
Activista feminista

El patriarcat és un jutge que ens jutja per nàixer i el nostre càstig és la violència que no veus... És la violència que ja veus". Així comença la cançó-performance coneguda com *El violador ets tu* que el col·lectiu *Las Tesis* va crear amb el títol "Un violador en el teu camí", una adaptació del lema de l'Himne del carabiner, usat en els anys 80 i 90 a Xile. Segons les seues autores, els mitjans de comunicació xilens han ocultat el vertader títol de la cançó amb l'objectiu d'invisibilitzar la crítica directa a la policia per part del moviment feminista, una al·lusió que està present en l'himne però que els

Els mitjans de comunicació xilens han ocultat el vertader títol de la cançó amb l'objectiu d'invisibilitzar la crítica directa a la policia

mitjans internacionals han assumit sense entendre'l.

Daffne Valdés, Lea Càceres, Paula Stange i Sibila Sotomayor, amb diversos perfils artístics i professionals i totes oriündes de Valparaíso, expliquen que en *Un violador en el teu camí* van adaptar les tesis d'autores feministes a un registre adequat perquè arribe a àmplies audiències. L'himne s'inspira en textos de l'antropòloga i escriptora argentina Rita Segato: "la violència és un acte moral i moralitzador i el violador, l'autoritat, subjecte moral per excel·lència, que posa a la dona en el lloc que li correspon, tot i recordant-li que només és un cos". La intervenció de *Las Tesis*, que en poc temps s'ha fet viral, pretén visibilitzar en els carrers la violència estructural del sistema contra les dones.

Xile, un miratge de progrés

Trenta anys de govern neoliberal, mentides i corrupció. Tres dècades de privatització de tot allò públic: sanitat, educació, transport, aigua. Massa temps de desigualtats socials. De falta d'oportunitats, de treball, de futur. Un país empobrit. Unes forces de seguretat heretades de la dictadu-

ra. L'alçament d'un poble oprimint i la brutal repressió exercida per Sebastián Piñera.

En aquest context, unes protestes estudiantils contra el preu del transport van ser el factor determinant. La violència de les forces de seguretat es va intensificar i la ciutadania va fer costat a l'estudiantat. El que era una protesta del poble, va esdevindre una guerra per al president Piñera. Segons l'Institut de Drets Humans xilè, en vint dies de conflicte, vint-i-una dones i tretze adolescents foren víctimes de violència sexual per part de militars o carabiners.

Feminicidis. Violacions. Desaparicions. Impunitat per als assassins. Paraules tremendes que reflecteixen la diversitat d'abusos i agressions que moltes joves van patir eixos dies. Fins i tot, segons narren algunes de les dones detingudes en eixes protestes, durant la seua estança a les comissaries van ser obligades a fer esquats. Despullades de cos i ànima. Humiliades d'una manera esborronadora.

Les xifres de la violència sexual

La *Red Chilena contra la Violència hacia las mujeres*, que denuncia

agressions sexuals contra les dones, va posar el focus en les violències exercides per agents de l'Estat i va deixar en evidència que més de la meitat de la població coneix les agressions i no fa res. "El violador ets tu. Són els *pacos* [la policia], els jutges, l'Estat, el president".

El nivell de violència contra les dones a Xile només és comparable al de la impunitat davant d'aquests delictes. Cada 25 minuts una dona és violada, però les condemnes a penes arriben al 8%. En 2018 va haver-hi 15.533 casos de violació i altres delictes sexuals. Quasi 42 casos diaris i aproximadament dos cada hora, xifres que dibuixen amb traç clar una realitat: les dones, per ser-ho, pateixen violència sexual. Segons l'ONU, el 35% de les dones de tot el món ha patit violència física o sexual, una realitat que ha contribuït que les dones se senten increpades per una lletra

que en poc de temps ha recorregut el planeta.

El 25 de novembre de 2019, Dia Internacional contra la violència cap a les dones, més de 10.000 dones amb els ulls embenats —més de 200 persones van perdre un ull o van quedar cegues per les càrregues policials— van alçar els dits acusadors davant del Palau de la Moneda de Santiago de Xile entonant a l'uníson "Un violador en el teu camí". Una emoció indescriptible! Les dones som valentes! Ho hem tornat a demostrar. Tot i estar en joc la llibertat, la integritat i la vida mateixa, les feministes de Xile ens han indicat el camí.

La performance, que ha arribat als cinc continents i s'ha representat en moltes altres llengües, també ha estat versionada fins i tot al parlament de Turquia, on un grup de diputades la van cantar en protesta per la repressió de la intervenció del govern a Istanbul. La cançó ha estat també el germen del primer partit feminista de Xile, Alternativa Feminista. Al País Valencià l'himne ha estat versionat en la llengua pròpia i s'ha interpretat en pobles i ciutats que s'han sumat a múltiples convocatòries. Gràcies a aquestes quatre activistes, de nord a sud, d'est a oest, continuarem acusant els qui ens agredeixen, juntes i amb un cant comú, fins que les violències masclistes deixen de travessar-nos. Arribarà eixe dia?

#YlaCulpaNoEraMia

Si el moviment *#MeToo* va nàixer de la necessitat de dir públicament que havies patit una agressió sexual, revelant dolorosos secrets guardats temps enrere, amb la cançó de *Las Tesis* les xarxes s'han omplert amb l'etiqueta *#YlaCulpaNoEraMia*. "Aquesta part de la cançó va generar la necessitat de denunciar per adquirir una sensació de justícia. Protestar en massa et permet també sentir-se resguardada, acompanyada en un cos col·lectiu que denota que és una cosa que ens ha passat a moltes, si no a totes", asseguren les creadores de l'himne.

Segons l'Institut de Drets Humans xilè, en vint dies de conflicte, vint-i-una dones i tretze adolescents foren víctimes de violència sexual per part de militars o carabiners